

Pekka Nieminen, Netum Oy

Tunnuskäytänteet julkisessa hallinnossa -työryhmän aloituskokous

Aika 25.8.2017 klo 12:00-14:30

Paikka Hgin kaupunki, Aleksanterinkatu 20, kokoomuksen ryhmähuone

Osallistujat paikalla	Mikael Vakkari, Helsingin kaupunki	puheenjohtaja
	Markus Rahkola, VM	varapuheenjohtaja
	Sami Tikkanen, Vihdin kunta	jäsen
	Markus Merenmies, Kansallisarkisto	jäsen
	Joonas Mäkinen, Opetushallitus	jäsen
	Saija Ylönen, Tilastokeskus	jäsen
	Jessica Parland-von Essen, CSC	jäsen
	Pekka Nieminen, Netum Oy	sihteeri
	Juha Hakala, Kansalliskirjasto	jäsen
	Päivi Karkkola, Trafi	varajäsen
	Veijo Pätynen, Maanmittauslaitos	jäsen
	Jouni Tuominen, Helsingin yliopisto	jäsen
	Terja Ketola, VNK	jäsen
	Suvi Remes, VM	VM-rooli

Osallistujat ei paikalla	Janne Juhala, Trafi	jäsen
	Torbjörn Lundkvist, Kansaneläkelaitos	jäsen
	Petri Roponen, VRK	jäsen
	Satu Sorvali, Kansallisarkisto	varajäsen
	Tarja Myllymäki, Maanmittauslaitos	varajäsen
	Katarina Repo, Opetushallitus	varajäsen
	Jari Lehtonen, THL	jäsen
	Marko Latvanen, VRK	varajäsen
	Anne Kauhanen-Simanainen	VM-rooli

Valtiovarainministeriö on asettanut Tunnuskäytänteet julkisessa hallinnossa -työryhmän Yhteinen tiedon hallinta -hankkeeseen. Määräaikaisen asiantuntijatyöryhmän toimikausi on 1.6.2017 – 31.12.2017.

1 Kokouksen avaus

Työryhmän puheenjohtaja avasi kokouksen 12:05.
Etäyhteyksien kanssa oli huomattavan paljon ongelmia palvelun vikatilanteesta johtuen, joten kaikki halukkaat eivät päässeet osallistumaan.

2 Asialistan hyväksyminen

Hyväksyttiin asialista, lisättiin kohta Muut asiat.

3 Edellisen kokouksen muistion hyväksyminen

Käytiin läpi edellisen kokouksen (16.6.2017) muistio.

Hyväksyttiin muistio.

4 Tavoitteet, linjaukset ja työtavat

VM:n edustaja Suvi Remes esitteli hankkeen tavoitteet kertauksena. Esitys on saatavilla power point -muodossa. Seuraavassa joitakin nostoja esityksestä.

YTI kuuluu hallituksen kärkihankkeisiin.
Teemana tunnisteiden elinkaari ja sen hallinta, tähtäimessä "PID-politiikka" julkiseen hallintoon. Perushaaste on tiedon/tietoaaineiston yksilöinti, koska se on edellytys digitaalisten palveluiden edistämisessä.

Tämän hankkeen ensisijainen tavoite on saada kokonaiskuva nykytilanteesta sekä laatia kehitysehdotuksia ja näkemyksiä tarvittavista toimista.

Tavoitteita ja rajoituksia yleisemmin:

- "PID-politiikka", yhteinen tapa yksilöidä
- Tulokset hyödynnettävissä myös ei-teknisille kohderyhmille
- Linjausehdotuksia, säädösmuutosehdotuksia
- Nykytila (tunnisteet ja palvelut) ja kehitystarpeet
- Henkilötunnukset on rajattu työn ulkopuolelle, tätä varten on erillinen ryhmä (HETU-ryhmä)

Todettiin, että lisäksi on olemassa erilaisia toimijoiden tunnisteita, jotka yksilöivät henkilön, mutta eivät ole HETU, kuten opiskelijanumerot. Ovatko nämä mukana vai ulkona?

Remes: tämä on yksi HETU-ryhmässä mietittävä asia, ja Markus Rahkola on tässä ryhmässä mukana osittain juuri tämän takia. Tämän kaltaisia rajoituksia tai niiden ongelmallisuutta voitaisiin myös yrittää kuvata tämän hankkeen tuotoksissa, jos mahdollista.

Puheenjohtaja summasi, että tuotokseen kuuluvat mm. käsitteet, nykytilan kartoitus, kehittämistarpeet ja toimenpidesuositukset. Lisäksi lainsäädännön kehittämistä seurataan hankkeen aikataulun puitteissa.

Kysyttiin miten otetaan kantaa tunnisteisiin ja niiden käyttöön kansallisesti versus kansainvälisesti. Osaa tunnisteista pitäisi myös pystyä käyttämään kansainvälisissä yhteistyökuvioissa ja kansallisilla ohjeistuksilla ei näissä tapauksissa ole vaikuttavuutta. Joillain aloilla, kuten paikkatiedossa, on yhteisesti käytössä olevia kansainvälisiä määrittäjiä, joillain aloilla ei mitään.

Remes: kansainvälinen ulottuvuus on oleellinen, vaikkakin hankala asia. Vähintään olisi hyvä tuoda selvityksessä esiin siihen liittyvää problematiikkaa. Olisi tärkeää yrittää tuoda esille sellaisia asioita, joilla on vaikutusta mm. lainsäädännön kehittämiseen kansainvälisessä ulottuvuudessa, erityisesti EU-tasolla.

Päätettiin, että huomioidaan selvityksessä jos kohtuullisesti mahdollista. Todettiin myös, että koko nykyinen tiedonhallintalaki on "liipasimella", joten vaikuttaminen tulevaan lainsäädäntöön on hyvin ajankohtaista.

Työryhmälle aiemmin jaeltu excel sisälsi hyvin lakiviitteitä eri tunnuksille. Excel löytyy wikistä (<https://wiki.julkict.fi/julkict/yti/5-yhteinen-tiedon-hallintamalli>).

Lainsäädännön näkökulmasta on merkittävää se, lasketaanko tässä tehtävä työ yhteenkuuluvuuden kuvauksiin. Ryhmän näkemyksen mukaan kyllä on.

Todettiin, että tiedonhallinnon lakivalmistelun työryhmästä voitaisiin pyytää esitys johonkin tulevaan kokoukseen.

5 Sisällöstä keskustelu

Koko työn skooppi ja lähestymistapa

Hankkeessa tehtävän työn määrää ja laajuutta pitäisi miettiä ja tarvittaessa rajata. Liian laaja skooppi ei mahdollista ongelman ratkaisua tyydyttävällä tasolla. Tämä on helposti loputon suo.

Esimerkiksi nykytilan kartoituksessa voisi olla hyvä rajautua siihen, mihin tunnuksiin nykyinen lainsäädäntö ottaa kantaa. Tarkempi tarkastelu pitäisi edelleen tehdä valitulle osa-alueelle. Esimerkkinä osa-alueesta on asianhallinta, johon liittyy tunnukset asioille, asiakirjoille, data-aineistoille jne. Myös julkaiseminen voisi olla case.

Toisaalta pitäisi myös yrittää selvittää sitä, mitä nykyään puuttuu esimerkiksi lainsäädännöstä, jolloin liian tiukka rajaus voi rajata myös nämä tarpeet ulos.

Voisi myös katsoa asiaa metodiikan näkökulmasta. Toisin sanoen tarkastella asiaa esimerkiksi kohteen (henkilön) tai asian näkökulmasta sen sijaan, että tarkastelua tehtäisiin asiakirjahallinnon näkökulmasta.

Yhtenä linjauksena VM:n suunnalta on, että oleellista eivät ole asiakirjat, vaan niiden sisältämät tiedot. Tämä johtaa siihen, että tunnistamista ja tunnisteita pitäisi kohdistaa enemmän yksittäisiin tietoihin kuin niiden ilmentymiin asiakirjahallinnon näkökulmasta. Tavoitetilä on, että tietoja kysytään vain kerran, joten tuotostenkin pitäisi tukea tätä tavoitetta sisällön kannalta.

Mille tahansa tietoelementeille annettavat tunnukset yksin eivät riitä, vaan ne pitää linkittää toisiinsa. Tällöin keskustelu menee väistämättä metadataan tai linkitettyyn dataan. Ensimmäisessä kokouksessa päädyttiin keskustelemaan tiedon siirtämisen ongelmista ja linkityksistä. Työssä pitäisi pyrkiä ratkaisemaan ongelmia, ei luomaan yksittäisiä tunnisteita.

Se miten tunnisteita pitäisi käyttää olisi tärkeämpi tulos kuin se, miten niitä muodostetaan. Ei ehkä rajoituttaisi kokonaan asianahallintaan. Periaatteessa lähes mille tahansa voi antaa tunnuksen (esim. DOI), mutta jos ei ole tähän liittyviä hallintamenetelmiä, niin se on ongelma. Toisin sanoen tunnuksen olemassa olemisen lisäksi myös niiden kvalifiointi on tärkeää. Esimerkiksi OPH käyttää OID:ia, joita otetaan lisää käyttöön tarvittaessa. Organisaation sisällä on linkitys näiden eri OID-settien kanssa.

Kansalliset perusrekisterit ovat yksi kokonaisuus, joka on selvitettävissä aika hyvin myös dokumentaatiosta. Sen lisäksi on laajasti käytössä olevia, joita kuitnekin käytetään vaihtelevalla tavalla (esim. OID).

Tyypillisesti organisaatioissa on erilaiset tunnisteet samanlaisille asioille. Näiden tunnusten yhtenäistäminen ei käytännössä ole mahdollista, joten ensiarvoisen tärkeää on tunnusten **linkittäminen** ja näiden toisiinsa liittyvien tunnisteiden **hallinta**, eli tarvitaan tähän tarkoitettuja **palveluita**.

Ryhmän työn tavoite ei ole ratkaista ongelmia vaan ensisijaisesti tunnistaa ne ja ehdottaa miten niitä pitäisi lähteä ratkaisemaan. Tavoitteena voisi pitää tunnusten käytön toimintakulttuurin kehittämistä.

Voitaisiin esittää linjaustarpeita olemassa olevalle lainsäädännölle ottaen huomioon nykyinen lainsäädäntö sekä valmisteilla olevan säädäntötyö ja yhteentoimivuuden kuvaukset. Linjaukset perustuisivat tässä työssä kuitenkin vain varmana pidettäviin muutoksiin.

Kysely

Käytiin keskustelua sekä kyselyn sisällöstä että sen tuottamisen työtavoista.

Googledocs-editoinnin kanssa oli jonkun verran ongelmia, joten täytyy keksiä joku parempi keino. Vaihtoehtona on editoida wikissä olevaa dokumenttia; pitää vain olla tarkkana, että useampi ei editoi samaan aikaan.

Kysely on tärkeä osa hanketta, joten se pitää laatia ja suorittaa huolellisesti.

Pitää olla hyvin sovittuna se, **mihin** halutaan vastauksia ja kyselyn sanamuodot ovat tärkeitä. Käsitteistön yhdenmukainen käyttö on hyvin oleellista. Käsitteistössä pitää lähteä siitä, että mitä tarkoittaa tunnus tai tunniste. Myös esimerkiksi URL on tunnus.

Ehdotettiin, että kyselyn ohessa olisi hyvä olla muutama case, jotka skoppaisivat paremmin sitä, mitä tunnuksilla ja tunnisteilla tarkoitetaan. Tätä pidettiin hyvänä ajatuksena.

Puheenjohtaja summasi keskustelua siten, että ei rajoituta kyselyssä pelkkään asiaan, vaan pyritään ottamaan huomioon myös

- käytösäännöt ja mekanismit,
- lainsäädännön puitteet ja puutteet,
- tiedonsiirtämisen näkökulma sekä
- tunnusten hallinta.

Muodostetaan pienempi ryhmä (Mikael, Jessica, Juha ja Pekka), jolla laaditaan pohja kyselylle ja laitetaan se koko työryhmän kommentteille.

Kyselyn kohderyhmässä olisi hyvä olla tahoja kaikilta eri hallinnonaloilta plus kuntasektorilta, mutta olisi kuitenkin lukumääräisesti rajattu vastausten käsitteilytyön pitämiseksi kurissa. Kattavuus pitää tosin olla riittävä.

Kysely on hyvä olla verkkokyselynä. Kyselyssä mukana kyllä/ei-kysymyksiä sekä avoimia.

Työpaja

Työpajan sisällöstä ei oltu tässä vaiheessa kovin varmoja.

Sovittiin, että suunnitellaan työpajaa loppuvuoteen (joulukuu), sisältö tarkentuu kyselyn ja työn eteneminen myötä. Mahdollisesti järjestetään tämän lisäksi työryhmän sisäinen ”työpaja”, jossa käsiteltäisiin asiaa hieman eri tavalla kuin normikokouksessa.

Tuotosdokumentti

Sovittiin, että Vakkari ja Nieminen laativat ensin raporttirungon.

Paikkatiedon selvitys (JHS 193) voisi olla hyvä pohjarakenne dokumenttiin.

6 Muut asiat

Sovittiin, että kukin kaivaa omia relevantteja dokumenttejaan ja lähettää ne Pekalle, joka laittaa ne wikiin (toki voi itsekin laittaa suoraan).

Todettiin, että ei ole kokonaiskäsitystä siitä, mistä tunnisteet otetaan. Kyseltiin miten suhtaudutaan ”huonosti hallinnoituihin” tunnistekäytäntöihin? Mikä on hyväksyttävää ja suositeltavaa? Mitä ovat hyvät käytännöt? Miten tunnisteita käytetään?

Ehdotettiin, että pidetään ensi kokouksessa työpajaharjoitus, jossa käsiteltäisiin hallinnointia ja käytänteitä. Tätä edistämään nimettini pienryhmä, johon kuuluu (ainakin) Vakkari, Nieminen ja Merenmies.

Pohdittavaksi miten masterdata-näkökulma ja metodiikka soveltuisivat tähän työhön.

Toinen pohdittava asia on markkinaehtoiset tuotteet tunnusten hallinnointiin (allokointi, jakelu jne), ja yleensäkin kaupallisten toimijoiden rooli pysyvissä tunnisteissa. Tavoite on kuitenkin luoda mahdollisesti satoja vuosia pysyviä käytäntöjä.

Todettiin, että pitäisi olla rajattu määrä kansallisia toimijoita, jotka ovat vastuussa tunnisteiden hallinnan toimenpiteistä. Yksittäisten hallinnonalojen ei ole järkevää lähteä itse aina rakentamaan ”tunnisteinfraa”.

7 Työnjaon ja aikataulun suunnittelu

Kyselyn deadline:

- Syyskuun aikana viimeistellään kysely
- Ensi kokouksessa hyväksytään ja sitten eteenpäin
- Vastausaikaa lokakuu
- Työstöaikaa marraskuu

Sovittiin aikatauluista ja työnjaosta.

- Dokumentaation tuottaminen, casen rooli dokumentaatiossa
- Keskustelun aktivoiminen, näkemysten haastaminen

Kokousaikataulu:

- Kolmas kokous pidetään 22.9. klo 09-12
- Neljäs kokous pidetään 19.10. klo 9-12
- Viides kokous pidetään 17.11. klo 9-12
- Päätöskokous pidetään 15.12. klo 12-15

Kokousten teemat

- Kokous 2: Nykytila (1. painopiste, ehkä pienet esittelyt)
- Kokous 3: Käytänteet ja elinkaari
- Kokous 4: Menettelymallit, palvelut, yleistason hallinta ja vastuutahot
- Kokous 5: Kehittämistarpeet (2. painopiste, esim. asia)
 - Asiaan liittyen järjestettäisiin erillinen työpaja syys-lokakuussa, työtapana ryhmätyöskentely
- Kokous 6: Koostekokous, raportin viimeistely ja esittely

8 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 14:27.

Jakelu Työryhmän varsinaiset jäsenet ja varajäsenet

Tiedoksi Suvi Remes, Anne Kauhanen-Simanainen, Pauliina Komulainen